

Een populatie van de Pastaslak (*Eobania vermiculata*) bij Château Neercanne bij Maastricht

FIGUUR 1
Kruipende Pastaslak
(*Eobania vermiculata*)
van Neercanne (foto:
Stef Keulen).

Gerard Majoor, Jekerschans 12, 6212 GJ Maastricht, e-mail: gmajoor87@gmail.com

De afgelopen decennia zijn in Nederland regelmatig planten- en diersoorten verschenen die oorspronkelijk in warmere streken in Zuid-Europa thuishoren. Het ligt voor de hand om te veronderstellen dat de voortschrijdende klimaatverandering, en vooral het uitblijven van strenge winters, de noordwaartse expansie van deze ‘klimaatschuivers’ tot in Nederland mogelijk maakt (ECOPEDIA.BE, 2023). Dit fenomeen is ook van toepassing op landslakken. In een speciale uitgave van Stichting ANEMOON die geheel gewijd is aan ‘exotische terrestrische weekdieren’ worden maar liefst 40 soorten Nederlandse landslakken behandeld waarvan ongeveer de helft een mediterrane oorsprong heeft. Het gaat in die publicatie om “oorspronkelijk niet-inheemse soorten die nu in ons land voorkomen of daar al levend in het wild zijn waargenomen”. De soorten uit

een verwarmde omgeving zoals kassen worden niet meegerekend. ‘Exotisch’ wordt daarin gedefinieerd als soorten “die door toedoen van de mens in een leefomgeving zijn terecht gekomen waar ze oorspronkelijk niet leefden” (GMELIG MEYLING *et al.*, 2023). Deze karakterisering is ook van toepassing op een soort die in 2023 voor het eerst in Limburg werd waargenomen aan de zuidkant van Château Neercanne bij Maastricht: de Pastaslak (*Eobania vermiculata*) [figuur 1].

MELKSLAK OF PASTASLAK?

Op 26 augustus 2023 werd bij Château Neercanne bij Maastricht een aan plastic vastgehecht slakkenhuis van ongeveer 2 cm doorsnede gefotografeerd en ingevoerd op waarneming.nl (WAARNEMING.NL, geraadpleegd 9 december 2023). De slak werd aanvankelijk geregistreerd als een exemplaar van de Getande melkslak (*Otala lactea*). Door een validator van Stichting Anemoon voor de Verspreidingsatlas van de Nationale Databank Flora-

FIGUUR 2

Een Pastaslak (*Eobania vermiculata*) vastgehecht aan een stenen trap bij Neercanne, 27-08-2023 (foto: Gerard Majoor).

en Fauna (NDFD) werd de auteur van dit artikel geattendeerd op de bijzondere waarneming dicht bij zijn woonplaats. Op 27 augustus werd de vindplaats bezocht. Op en bij hardstenen trappen langs de zuidgevel van de Auberge bij Château Neercanne werden vijf levende exemplaren [figuur 2] en vijf volgroeide lege huisjes van de slak gevonden, alsmede lege huisjes van 16 juvenielen in grootte variërend van 7-18 mm. Maar waren deze huisjes wel van de Getande melkslak? Volgroeide exemplaren van deze soort hebben een typerende chocoladebruine mondopening en een bruine omgeslagen mondrand (de lip) (CADEVALL & OROZCO, 2016) [figuur 3]. Maar de mondopeningen van de lege huisjes van Neercanne waren hoogstens enigszins lichtbruin en hadden een witte lip.

Het was misleidend dat in hun huisje teruggetrokken slakken bijna zwart leken. Die zwarte kleur is echter niet de mond van het huisje of de kruipvoet maar de mantel van het dier waarmee het huisje wordt afgesloten. De mantel is een deel van het lichaam van een slak dat de mondopening van het huisje bekleedt als de slak naar buiten komt [figuur 4]. Door de mantel wordt tijdens de groei van de slak het huisje verder uitgebouwd.

Na consultatie van landslakkenexpert Joop Eikenboom werd de knoop doorgelicht: de slak van Neercanne was niet de Getande melkslak maar de Pastaslak [figuur 1&2].

PASTASLAK

De Pastaslak komt langs de hele noordkust van de Middellandse Zee voor, van Zuid-Spanje tot in Turkije en het Midden-Oosten (WELTER-SCHULTES, 2012). In het westen van Afrika is de soort eveneens aanwezig langs de kust van de Middellandse Zee (bron: Global Biodiversity Information Forum (GBIF), geraadpleegd 9 december 2023).

Individuele Pastaslakken zijn eerder incidenteel in Nederland gevonden (SOES, 2014; ANEMOON VERSPREIDINGSATLAS WEEKDIEREN NDFD, geraadpleegd 09-01-2024). Voor de Pastaslak zijn ook incidentele waarnemingen op andere continenten aangegeven zoals in Noord- en Zuid-Amerika en Australië (bron: GBIF geraadpleegd 9 december 2023). Het ligt voor de hand dat de soort daar door de mens naartoe is gebracht. Onbedoeld met export van groenten, tuinplanten of sierbomen in kuipen, of opzettelijk als potentiële voedselbron (ROBINSON *et al.*, 1998). De Pastaslak is geschikt voor consumptie en wordt met dat doel in mediterrane landen verzameld. Daarmee is ook de naam 'Pastaslak' mogelijk verklaard: kennelijk wordt 'caracoles de pasta'

in ieder geval in Spanje als gerecht gewaardeerd (COOKPAD INC., 2023). Maar 'vermiculata' in de wetenschappelijke naam van de soort zou bedacht zijn door Müller, de auteur die deze soort als eerste in 1774 beschreef, omdat het kleurpatroon van het slakkenhuis hem aan Italiaanse vermicelli deed denken (DE BRUYNE *et al.*, 2015).

De Pastaslak is waarschijnlijk bij Neercanne terecht gekomen met druivenstokken die ten zuiden van het kasteel in een kleine wijngaard zijn aangeplant

FIGUUR 3

Een leeg huisje van de Getande melkslak (*Otala lactea*) in het Vlakkerpark in Amsterdam-Noord. Duidelijk zichtbaar is de bruine omgeslagen mondrand (foto: Tello Neckheim).

a

FIGUUR 4

a) Een in de schelp teruggetrokken Pastaslak (*Eobania vermiculata*) laat alleen de vrijwel zwarte mantel zien (foto: Gerard Majoor). b) Als de Pastaslak (*Eobania vermiculata*) uit zijn huisje komt steekt de lichtbruine voet af tegen de zwarte mantel (foto's: Stef Keulen).

[figuur 5]. Navraag bij leverancier Wijngaard St. Martinus in Vijlen leerde dat de huidige stokken van een kweker uit Zuid-Duitsland komen. Daar komt de Pastaslak echter niet van nature voor. Misschien kwam de soort al met een eerdere aanplant van druivenstokken mee waarvan de herkomst niet meer te achterhalen valt.

Opvallend is dat sommige van de lege huisjes sporen van predatie door knaagdieren vertoonden [figuur 6]. Het is aan de hand van de knaagschade aan het slakkenhuis niet mogelijk om die aan muizen of ratten toe te schrijven (MAJOOR, 2017).

Eerder werd in Nederland een populatie van de Pastaslak gemeld die het in een park in Purmerend

al vijf jaar had volgehouden (MIENIS, 2011; 2015; 2024). Ook in België werd bij Zeebrugge in 2014 een populatie van de Pastaslak aangetroffen; deze leek zich in 2015 te hebben uitgebreid. Omdat de soort als potentieel invasief wordt beschouwd (ROBINSON *et al.*, 1998) is de populatie in Zeebrugge in 2015 uitgeroeid (RONSMANS & VAN DEN NEUCKER, 2016).

GETANDE MELKSLAK

De slak bij Neercanne was dus niet de Getande melkslak, maar hij had het kunnen zijn. Deze soort leeft in het zuiden van Spanje en Portugal en op de Balearen. Maar ook deze soort is vaker in Nederland gesignaleerd, zoals bijvoorbeeld een exemplaar in Boskoop (PEETERS, 2018) en in 2021 zelfs een groep van ongeveer 20 volgroeide exemplaren in het Vlakkerpark in Amsterdam-Noord (NECKHEIM, 2021) [figuur 3]. Het exemplaar van Boskoop verhuisde onopzettelijk met de tuinspullen van Peeters, die de slak in 2018 had gevonden, mee naar Nieuw-Vennep en kon nog minstens zes jaar in diens tuin daar gevolgd worden (PEETERS, 2023). In het Vlakkerpark zijn in het jaar na de vondst van de populatie geen levende exemplaren meer gevonden (persoonlijke mededeling Tello Neckheim). Er is geen indicatie hoe de Getande melkslak in Boskoop

terecht is gekomen. Met betrekking tot de groep Getande melkslakken in Amsterdam wordt aangenomen dat de slakken van elders (wellicht als levend souvenir vanaf een mediterrane vakantieplek?) zijn aangevoerd en daar losgelaten. Er werden er in de biotoop in het Vlakkerpark geen juveniele exemplaren waargenomen, er was daar dus geen sprake van een gevestigde populatie.

SPAANSE MELKSLAK

Voor alle zekerheid werd ook een derde exotische soort uitgesloten als immigrant bij Neercanne: de Spaanse melkslak (*Otala punctata*). De Spaanse

melkslak leeft vooral langs de zuidkust van Spanje en op de Balearen (WELTER-SCHULTES, 2012). De soort is op 27 augustus 2023 door Steven Jansen gemeld van Sint Odiliënberg (bron: waarneming.nl, geraadpleegd 9 december 2023) [figuur 7]. De huisjes van deze soort kunnen met een breedte tot 40 mm groter worden dan die van de Pastaslak (tot 33 mm) en de Getande melkslak (tot 30 mm). Het huisje van Sint Odiliënberg heeft een breedte van 35 mm, een witte lip en een bruine kleur in de mondopening en is dus vrijwel zeker de Spaanse melkslak. Op grond van hun kleinere afmetingen en het ontbreken van een bruine kleur in de mondopening is het uitgesloten dat de slakken van Neercanne de Spaanse melkslak vertegenwoordigen.

Het exemplaar van de Spaanse melkslak in Sint Odiliënberg werd in de koude kas van een tuincentrum tussen een grote partij vijgenboompjes (*Ficus carica*) gevonden. Deze vijgenboompjes in pot waren afkomstig uit de omgeving van Almeria in Zuid-Spanje. Ondanks intensief zoeken werden er niet meer exemplaren van deze soort in de kas gevonden (persoonlijke mededeling Steven Jansen).

FIGUUR 6

Door knaagdieren aangevreten huisjes van de Pastaslak (*Eobania vermiculata*) (foto: Gerard Majoor).

CONCLUSIE

Levende exemplaren van drie soorten mediterrane slakken met vrij grote huisjes van 3 à 4 cm, de Pastaslak, de Getande melkslak en de Spaanse melkslak, kunnen in Nederland worden aangetroffen. Ze worden onbedoeld door de mens naar Nederland getransporteerd met groenten, tuinplanten of sierbomen in kuipen. Eieren of exemplaren van de Pastaslak die naast Château Neercanne bij Maastricht werd aangetroffen, zijn waarschijnlijk meegekomen met daar aangeplante druivenstokken. Populaties van deze soort kunnen tegenwoordig in Nederland overleven. Hoewel de Pastaslak potentieel een invasieve exoot is geeft de beschei-

FIGUUR 5

Geïmporteerde wijnstokken in de wijngaard ten zuiden van Château Neercanne zijn waarschijnlijk de bron van het voorkomen van de Pastaslak (*Eobania vermiculata*) bij het kasteel (foto: Gerard Majoor).

FIGUUR 7
 Spaanse melkslak
 (*Otala punctata*),
 aangetroffen tussen
 vijgenboompjes in
 een tuincentrum in
 Sint Odiliënberg (foto:
 Steven Jansen).

Summary

A POPULATION OF THE CHOCOLATE-BAND SNAIL (*EOBANIA VERMICULATA*) NEXT TO CHÂTEAU NEERCANNE NEAR MAASTRICHT

In August 2023, a small population of rather large snails with shells of approximately 2 cm was discovered in a small vineyard adjoining Château Neercanne, a castle near Maastricht in the south of the province of Limburg (NL). The first specimen was initially recorded as Milk snail (*Otala lactea*), but this was later corrected to Chocolate-band snail. Both species originate from the Mediterranean region. Most likely, eggs or snails were transferred to Neercanne along with vines. Viable populations of the Chocolate-band snail were previously found in Purmerend, in the province of North Holland, and in Zeebrugge, Belgium. It remains to be seen

den omvang van de populatie bij Neercanne, en het feit dat knaagdieren daar de slakken prederen, geen aanleiding om tot onmiddellijke uitroeiing van deze populatie over te gaan. Maar vanwege het invasieve karakter van de soort zal de ontwikkeling van de populatie nauwlettend gevolgd worden.

DANKWOORD

Joop Eikenboom wordt bedankt voor de determinatie van de slak van Neercanne als Pastaslak, Steven Jansen voor nadere informatie over zijn vondst van de Spaanse melkslak en Stef Keulen voor commentaar en aanvullingen op een eerdere versie van dit artikel. De twee laatstgenoemden en Tello Neckheim worden bedankt voor toestemming om hun foto's te gebruiken.

whether the population near Maastricht will be sustainable. Another species that may have been confused with the Chocolate-band snail is the Spanish snail (*Otala punctata*). In 2023, one specimen of this species was found among young fig trees in a garden centre in Sint Odiliënberg in the central part of the province of Limburg. All three species are potentially invasive exotic species. However, the small size of the population near Château Neercanne, plus the fact that some shells had obviously been predated by rodents, does not urgently call for its eradication.

Literatuur

- BRUYNE, R.H. DE, F.A. PERK, H. DEKKER & I. VAN LENTE, 2015. Pluimdraggers en slijkgapers. Nederlandse namen voor onze weekdieren. Herziene systematische naamlijst, met etymologie. Nederlandse Malacologische Vereniging/Stichting ANEMOON, Leiden/Lisse.
- CADEVALL, J. & A. OROZCO, 2016. Caracoles y babosas. Omega, Barcelona.
- ECOPEDIA, 2023. Ecopedia. Kennisbank over natuur-, groen- en bosbeheer. Klimaatschuiver van zuid naar noord. Geraadpleegd 11 december 2023. <https://www.ecopedia.be/encyclopedie/klimaatschuiver>.
- COOKPAD INC., 2023. Cookpad.com. Recetas de caracoles de pasta. Geraadpleegd 17 december 2023. <https://cookpad.com/co/buscar/caracoles%20de%20pasta>.
- GMEGIC MEYLING, A., T. NECKHEIM & R. DE BRUYNE, 2023. Exotische terrestrische weekdieren (landslakken) in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDDF). Zoekbeeld 13(1)B: 3-47.
- MAJOOR, G., 2017. Aangeknaagde huisjes van de Afgevlakte duinslak *Ceriuella neglecta* (Draparnaud, 1805) uit Petit Gravier, Lanaye, België. *Spirula* 413: 6-8.
- MIENIS, H.K., 2011. Een vondst van *Eobania vermiculata* in Purmerend. *Spirula* 378: 5-6.
- MIENIS, H.K., 2015. Nogmaals *Eobania vermiculata* in Purmerend. *Spirula* 402: 15.
- MIENIS, H.K., 2024. Komt de Pastaslak *Eobania vermiculata* nog voor in Purmerend, Nederland? Natuurhistorische en Andere notities – Natural History and Other Notes 41: 3-6.
- NECKHEIM, C.M. 2021. Een populatie van de Getande melkslak *Otala lactea* (O.F. Müller, 1774) in Nederland. *Spirula* 429: 5-7.
- PEETERS, K., 2018. Getande melkslak *Otala lactea* (Müller, 1774) in Boskoop. *Spirula* 416: 42.
- PEETERS, K., 2023. Nieuwe avonturen van een Getande melkslak *Otala lactea* (Müller, 1774) in het Groene hart. *Spirula* 436: 12.
- ROBINSON, D.G., L. REDMOND & R. HENNESEY, 1998. Importation and interstate movement of live, edible land snails: *Cantareus apertus* (Born), *Cryptomphalus aspersus* (Müller), *Eobania vermiculata* (Müller), *Helix pomatia* Linné, and *Otala lactea* (Müller) (Pulmonata: Helicidae): qualitative pest risk assessment. United States Department of Agriculture. Animal and Public Health Information System, Riverdale.
- RONSMANS, J. & T. VAN DEN NEUCKER, 2016. A persistent population of the chocolate-band snail *Eobania vermiculata* (Gastropoda: Helicidae) in Belgium. *Belgian Journal of Zoology* 146(1): 66-68.
- SOES, D.M., 2014. Een vondst van *Eobania vermiculata* in Wageningen. *Spirula* 398: 84-85.
- WELTER-SCHULTES, F., 2012. European non-marine molluscs, a guide for species identification. Planet Poster Editions, Göttingen.